

Ο ρόλος της οικουμενικής εκπαίδευσης και της γεωγραφίας στη διαμόρφωση ενεργών και υπεύθυνων πολιτών.

Βουδρισλής Ν.¹ και Λαμπρινός Ν.²

¹Δάσκαλος, M.ed., Υποψήφιος Διδάκτορας ΠΤΔΕ, ΑΠΘ, nvoudris@gmail.com

²Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΤΔΕ, ΑΠΘ, Παιδαγωγική Σχολή, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 54124, labrinos@eled.auth.gr

Οι οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων έχουν οδηγήσει στην αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για έναν παγκόσμιο προσανατολισμό της εκπαίδευσης και για την ενσωμάτωση της ιδιότητας του πολίτη στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Από την τομή των δύο αυτών κινήματων, της Οικουμενικής Εκπαίδευσης (Global Education) και της Ιδιότητας του Πολίτη (Citizenship), αναδύεται η Εκπαίδευση για την Παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη (Global Citizenship Education), η οποία έχει γίνει κέντρο μελέτης πολλών ακαδημαϊκών πεδίων κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών.

Η εκπαίδευση για την Παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη στοχεύει να βοηθήσει τους αυριανούς πολίτες να γνωρίσουν τα πολύπλοκα παγκόσμια ζητήματα, όπως η αειφόρος ανάπτυξη, οι συγκρούσεις και το διεθνές εμπόριο, καθώς επίσης και την παγκόσμια διάσταση των τοπικών ζητημάτων. Επιδιώκει επίσης την καλλιέργεια γνώσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την ανάληψη δράσης σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα καθώς και το σεβασμό στην πολυπολιτισμική, θρησκευτική και πνευματική ποικιλομορφία. Η εκπαίδευση για την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη είναι αυτή που παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να γίνουν ενεργοί και ενημερωμένοι πολίτες, και να συνειδητοποιήσουν ότι οι επιλογές που κάνουν δεν έχουν επίδραση μόνο στη σχολική και τοπική τους κοινότητα, αλλά έχουν αντίκτυπο σε όλο τον πλανήτη.

Στις μέρες μας η γεωγραφική εκπαίδευση έχει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση της νέας γενιάς για ένα καλύτερο, σημερινό και μελλοντικό κόσμο. Για να προσεγγίσει αυτόν το στόχο χρειάζεται να αποκτήσει μια διεθνή διάσταση και να καλλιεργήσει τις έννοιες της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της προστασίας του πλανήτη.

Παραδοσιακά, η Γεωγραφία έχει ισχυρούς δεσμούς με τα θέματα που εξετάζει η Παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη και προσφέρει στους μαθητές τη δυνατότητα να ερμηνεύσουν το περιβάλλον τους και να κατανοήσουν τον κόσμο γύρω τους. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στο να αναπτύξουν την αίσθηση του ρόλου τους ως παγκόσμιοι πολίτες που είναι υπεύθυνοι για τα αποτελέσματα των ενεργειών τους. Οι μαθητές στο μάθημα της γεωγραφίας μελετούν διαφορετικούς τόπους, σε διαφορετικές κλίμακες και σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης. Συνεπώς είναι σε θέση να μελετήσουν την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη καθώς για να γίνει κάποιος υπεύθυνος πολίτης του κόσμου πρέπει να γνωρίζει πως ζουν στα άλλα μέρη του κόσμου και πως οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο επηρεάζουν σταδιακά τα τεκταινόμενα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτή η αντίληψη είναι κεντρικής σημασίας για τα θέματα της παγκοσμιοποίησης και της αλληλεξάρτησης και συνδέει την ιδιότητα του πολίτη με τη γεωγραφία. Με τον τρόπο αυτό αυξάνεται η κριτική ικανότητα των μαθητών και

σταδιακά αντιλαμβάνονται ότι όσα γίνονται γύρω τους έχουν κάποιο λόγο που συμβαίνουν με αυτόν τον τρόπο και μπορούν να ψάξουν να βρουν τα αίτιά τους σε σχέση με το χώρο που διαδραματίζονται.

Στη σημερινή εποχή της παγκόσμιας ύφεσης και της κοινωνικοοικονομικής κρίσης, η γεωγραφία μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες και να αναπτύξουν δεξιότητες, όπως η κριτική σκέψη, η ικανότητα να συνεργάζονται, η ικανότητα να αμφισβητούν την αδικία και τις ανισότητες και η ικανότητα να αναλάβουν δράση για την επίλυση των προβλημάτων.

Έτσι, μία Σχολική Γεωγραφία που θέλει να προωθήσει την Παγκόσμια Ιδιότητα του Πολίτη, θα πρέπει να δώσει έμφαση και να συμπεριλάβει στα προγράμματα σπουδών της, μεταξύ των άλλων, τα σημαντικά παγκόσμια ζητήματα όπως τα παρακάτω:

Μετανάστευση: Πώς η μετανάστευση επηρεάζει τους ανθρώπους και τους τόπους;
Πληθυσμός και πόροι: Πώς η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει την ανάπτυξη;
Παγκόσμια αλλαγή του κλίματος: Ποιες οι επιπτώσεις από την υπερθέρμανση του πλανήτη;
Φυσικές Καταστροφές: Πώς οι περιβαλλοντικές καταστροφές επηρεάζουν τους τόπους;
Φύλο και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Πού γίνονται διακρίσεις λόγω φύλου που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Υγεία και ασθένειες: Γιατί μερικές ασθένειες αποτελούν παγκόσμιο πρόβλημα υγείας;
Αστική Ανάπτυξη: Πώς η ταχεία ανάπτυξη των πόλεων επηρεάζει το περιβάλλον;
Εθνικισμός: Σε ποια μέρη οι πολιτισμικές ή θρησκευτικές διαφορές οδηγούν σε συγκρούσεις;
Ανάπτυξη: Γιατί τόσοι πολλοί άνθρωποι στον κόσμο ζουν σε συνθήκες φτώχειας;

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι είναι επιτακτική ανάγκη για τα σημερινά παιδιά να εκπαιδευτούν ως παγκόσμιοι πολίτες, για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τα πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα της εποχής μας. Η πολιτεία οφείλει να αποδεχτεί την πρόκληση αυτή και να διευρύνει τη θεματολογία της Σχολικής Γεωγραφικής Εκπαίδευσης ώστε να συμπεριλάβει τα σύγχρονα ζητήματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινωνία. Έτσι θα βοηθήσει τους μαθητές να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες που συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία, να γίνουν πολίτες του κόσμου, διερευνώντας τη θέση τους σε αυτόν, τις αξίες τους και τις ευθύνες τους απέναντι στους άλλους ανθρώπους, στο περιβάλλον και στην αειφόρο ανάπτυξη του πλανήτη.